

Дячкін О. П.

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.2

СУСПІЛЬНА НЕБЕЗПЕЧНІСТЬ ЗЛОЧИНУ – ОЗНАКА ОБ'ЄКТИВНА

Досліджено поняття «об'єкт злочину», «соціальні цінності», «суспільна небезпечність», їх ознаки і вплив на суспільну небезпечність злочину. Запропоновано авторське визначення об'єкта злочину та подальші напрямки дослідження поняття злочину та суспільної небезпечності злочину.

Ключові слова: об'єкт злочину, соціальні цінності, шкода, суспільна небезпечність, характер і ступінь суспільної небезпечності.

Постановка проблеми. Курс України на євроінтеграцію, проголошений державою, вимагає прискорення економічних та суспільно-політичних реформ, спрямованих на демократизацію держави та розвиток суспільства, у тому числі й у правовій сфері, зокрема у кримінальному праві. Визначення поняття злочину та його ознак, що відповідають сучасному розвитку суспільства і держави, криміналізація діянь, які дійсно становлять значну суспільну небезпеку, та декриміналізація тих діянь, норми про кримінальну відповідальність за які вже стали рудиментом, на сьогодні є надзвичайно актуальними. Вирішення вказаних питань є однією із ключових проблем сучасного реформування кримінального, кримінально-процесуального та адміністративного права. Наріжним каменем її вирішення є формулювання сучасного визначення поняття «суспільна небезпечність діяння», його об'єктивних та суб'єктивних ознак, критеріїв оцінки характеру і ступеня небезпечності, а також ознак їх розмежування з поняттям «суспільна шкідливість діяння» та діянь, що підпадають під нього, як підстав їх розмежування і віднесення до різних галузей правового регулювання.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питанням визначення поняття «суспільна небезпечність злочину» та обставин, що впливають на характер і ступінь суспільної небезпечності діяння приділяли значну увагу у своїх працях П. П. Андрушко, В. О. Глушков, В. П. Ємельянов, М. І. Ковальов, А. П. Козлов, Я. Ю. Кондратьєв, Л. М. Кривоченко, П. К. Кривошеїн, В. Н. Кудрявцев, П. С. Матишевський, О. В. Микитчик, А. В. Наумов, А. О. Пінаєв, В. С. Прохоров, А. К. Романов, В. Я. Тацій, Є. В. Фесенко, М. І. Хавронюк, А. М. Шульга, а також багато інших відомих вчених. Однак цілісному дослідженню і вирішенню цього питання не було присвячено жодної з їх фундаментальних праць. Також «суспільна небезпечність», як поняття, має мінливий характер і залежить від тих змін, яких зазнають на своєму історичному шляху держава і суспільство, а тому його дослідження має здійснюватися на кожному етапі розвитку.

Метою статті є встановлення об'єктивних ознак суспільної небезпечності діяння, що витікають з об'єкта злочину, визначення понять про них, а також встановлення обставин, що впливають на ознаки суспільної небезпечності діяння, її характер і ступінь, визначення критеріїв їх оцінки.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ч. 1 ст. 2 Кримінального кодексу України (далі – КК), підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого Кодексом. Поняття злочину у ч. 1 ст. 11 КК визначається як: «передбачене цим Кодексом *суспільно небезпечне* винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину». А в ч. 2 ст. 11 КК закріплюється положення, що «*не є злочином дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого цим Кодексом, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній або юридичній особі, суспільству або державі*». Отже, визначення поняття злочину й системи його ознак, їх значення та критерії оцінювання, а також відмежування злочинів від незлочинних правопорушень, є наріжним каменем серед завдань кримінального права, вирішення яких відкриває шлях до забезпечення необхідною кримінально-правовою охороною усіх соціальних цінностей, що її потребують, усуває підґрунтя для необґрунтованої криміналізації, сприяє належному виконанню кримінальним законодавством своїх завдань, дотриманню загальноновизнаних принципів і норм права. Закон прямо встановлює, що злочином може бути тільки суспільно небезпечне діяння і не може вважатися злочином діяння, яке не становить суспільної небезпеки. Отже, суспільна небезпечність є безумовною і однією з найважливіших ознак, за якою діяння може визначатися злочинним, а також головним критерієм визначення його тяжкості та покарання, яке може призначатися за його вчинення. Вказане є загальноновизнаним у науці, законодавстві, правозастосовній практиці і здається загальнозрозумілим, а тому майже не викликає заперечень. У законодавстві усіх країн світу суспільна небезпечність є ознакою, що характеризує злочин. Її називають матеріальною ознакою злочину [1, с. 148]. «Як у кримінальному праві колишнього СРСР, так і в сучасному кримінальному праві України, є загальноновизнаним: суспільна небезпечність означає найвищий рівень суспільної шкідливості діяння і характеризується відповідним характером і ступенем», – вказує М. І. Хавронюк [2, с. 167]. Ще на початку ХХ ст. російський вчений-юрист К. В. Шавров, який із сумнівом ставився до можливості формулювання визначення злочинного діяння по суті для усіх часів і народів, вказав, що «з соціальної точки зору: воно є або шкідливим по суті діянням для суспільства або індивідуума або вважається шкідливим за загальним переконанням» [1, с. 158].

Саме через соціальну шкідливість і суспільну небезпечність визначало соціальну сутність злочину й радянське кримінальне право. Але, враховуючи те, що за деклараціями про опікування суспільними інтересами, держава нерідко приховує свою політичну сутність і політичні наміри, які суперечать певним суспільним інтересам, намагаючись при цьому ототожнювати себе з суспільством, що не повною мірою відповідає дійс-

ності, всі держави намагаються ототожнювати свої інтереси з інтересами суспільства і виступати від його імені. Саме тому, на думку А. П. Козлова, ознака суспільної небезпечності характеризує злочин у всіх країнах світу [1, с. 160]. Такий погляд вбачається дещо тенденційним, адже будь-яка держава переймається інтересами певної частини суспільства і об'єктивно представляє її інтереси, а тому її діяльність не можна розглядати лише з позиції протиставлення держави і суспільства. Наскільки великою є частка суспільства, інтереси якої співпадають з інтересами держави, залежить від сфери інтересів, політичної системи і рівня розвитку демократичних інститутів держави, ситуації, що склалася у певний час, тощо. Можливість представляти інтереси усього суспільства для держави бажана, але навряд чи здійсненна тому, що інтереси певної частки суспільства завжди суперечать певним інтересам держави, яка заради забезпечення пріоритету своїх інтересів може вдаватися до регуляторних або репресивних заходів. Незважаючи на розбіжності між інтересами суспільства і держави, на сучасному етапі історичного розвитку остання, як правило, є найважливішим чинником захисту інтересів значної частини суспільства. У певних сферах життєдіяльності інтереси суспільства і держави, за винятком періодів деструктивних перетворень, співпадають найбільше. Наприклад, захист суверенітету держави, недоторканності її кордонів, миру, довкілля, життя та здоров'я населення, суспільної власності та ін. А тому вбачається упередженим та однобоким висвітлення лише суперечностей між інтересами суспільства і держави. Вказаний підхід може бути шкідливим не тільки для держави, але й для суспільства. Розгойдування суспільства, ослаблення державної влади, а також припинення існування держави несе небезпеку суспільству не тільки в державі, а й за її межами. Підтвердженням цьому є сучасні процеси, що супроводжуються масовим насильством та руйнуваннями у низці держав і які загрожують вийти за їх межі.

Отже, суспільна небезпечність характеризує злочин у всіх країнах не тільки через те, що всі держави світу намагаються видавати себе за представників інтересів усього суспільства, а у зв'язку з тим, що вона є його об'єктивною матеріальною ознакою. Однак єдиного визначення та розуміння поняття «суспільна небезпека» та «суспільна небезпечність» у науці кримінального права, законодавстві і правозастосовній діяльності немає.

Для правильного і повного розуміння поняття «суспільна небезпечність» необхідно розкрити його суть та зміст, механізм виникнення, вплив суспільної небезпечності на об'єктивну дійсність, а також встановити обставини, що впливають на виникнення, формування самої суспільної небезпечності, її оцінку суб'єктами правовідносин, що виникають у зв'язку з вчиненням діяння з ознаками суспільної небезпечності.

П. С. Матишевський вважав, що суспільна небезпечність – це об'єктивна властивість описаного у кримінальному законі діяння заподіювати або створювати загрозу заподіяння шкоди об'єктам кримінально-правової охорони, ознака, яка в межах забороненого кримінальним законом діяння, виражає внутрішню властивість такого діяння, вказує на його соціальну сутність [3, с. 76], а також на його суттєву шкоду [4, с. 20]. Суспільна

небезпечність, як матеріальна ознака злочину, полягає в тому, що діяння або заподіює шкоду відносинам, що охороняються кримінальним законом, або містить у собі реальну можливість заподіяння такої шкоди [5, с. 74].

Отже, суспільна небезпечність будь-якого явища реальної дійсності, у тому числі й злочину, може виражатися у двох формах: фактичному спричиненні певним соціальним цінностям негативних наслідків у вигляді фізичної, матеріальної чи моральної шкоди або у створенні реальної загрози спричинення таких негативних наслідків. Якісними показниками суспільної небезпеки є її характер – що визначається об'єктом, на який посягає злочин, а також її ступінь, що залежить від форми і виду вини, а також мотиву й мети, способу вчинення злочину, місця, обстановки, стадії, тяжкості злочинних наслідків. Суспільна небезпечність злочину визначається співвідношенням цінностей, яким посяганням заподіюється шкода або створюється реальна загроза заподіяння шкоди, а також видом та розміром такої шкоди. Тобто поняття «суспільна небезпечність» є категорією оцінювальною. «Суспільна небезпечність злочину, – вказує В. С. Прохоров, – це властивість сукупності усіх його об'єктивних і суб'єктивних ознак: об'єкта та об'єктивної сторони, суб'єкта та суб'єктивної сторони» [6, с. 61]. Відповідно, щоб встановити наявність або відсутність суспільної небезпечності та забезпечити правильну оцінку її характеру та ступеня, необхідно керуватися об'єктивними і, наскільки це можливо, чіткими критеріями цінностей та шкідливості, які з часом, під впливом низки об'єктивних і суб'єктивних факторів, можуть змінюватися.

Особливо важливе значення вказане має для визначення рівня суспільної небезпечності діяння і віднесення його до певного виду правопорушень на стадії розробки та прийняття законів, а також їх застосування у подальшому. Від повноти і об'єктивності врахування чинників, які впливають на характер і ступінь суспільної небезпечності діяння, залежить віднесення його законодавцем до певного виду протиправних діянь, у тому числі злочинних, а також висновок правоохоронних та судових органів про наявність або відсутність у конкретному діянні складу певного правопорушення (злочину), його характер і ступінь суспільної небезпечності. На стадії законотворчої діяльності вказане впливає на прийняття рішення про криміналізацію діяння та визначення санкції за його вчинення, а у правозастосовній – на вирішення питання про призначення винній особі певного виду та розміру покарання.

У науці існує думка, яка підтверджується судовою практикою, що «кримінальне право не відноситься до розряду точних наук. Тому нерідко на практиці суди можуть виносити різні рішення за однаковими обвинуваченнями» [7, с. 222]. Нерідко це призводить до неодноманітного застосування одних і тих же норм закону, що виражається у призначенні за однаковим обвинуваченням різним обвинувачуваним різних за видом і розмірами покарань або звільненні одних обвинувачених у злочині від кримінальної відповідальності або покарання з усіма юридичними наслідками, що витікають з цього, і навпаки, призначенні іншим за таким же обвинуваченням максимального покарання. З урахуванням того, що не буває

двох однакових злочинів, як явищ, навіть якщо вони кваліфікуються за однією кримінально-правовою нормою, а також абсолютно однакових обставин, які пом'якшують або обтяжують кримінальну відповідальність, передбачених законом та визнаних судом, неоднакові рішення судів за однаковою кваліфікацією обвинувачення, за умови, що вони не відрізняються радикально, а наявна різниця відповідає суспільній небезпечності спричинених наслідків, обставинам вчинення злочинів, характеристиці осіб, які їх скоїли, і їх ролі у злочині, а також поведінці після злочину, є не тільки допустимими, а й логічними. У разі ж, якщо вказані умови не дотримуються, відповідні рішення можуть сприйматись як несправедливі та неправосудні, як такі, що порушують основоположні принципи законності, справедливості та рівності усіх перед законом.

Найважливішими чинниками, які впливають на суспільну небезпечність, є цінності – соціально корисні надбання, необхідні або важливі для задоволення соціально-економічних, політичних, матеріальних, духовних та культурних потреб суспільства, громадян, їх об'єднань, а також розмір шкоди, що спричиняється їм або загрожує діянням. Визнання суспільством, державою тих чи інших надбань соціальними цінностями, їх декларування, встановлення їх рівня залежить від багатьох чинників, основними з яких також є рівень розвитку духовних і культурних цінностей, соціально-економічного розвитку суспільства, політичний устрій, форма правління, релігійні вірування, економічна та суспільно-політична ситуація тощо.

Саме категорія «цінність» вбачається «ядром» навколо якого виникають суспільні відносини, пов'язані із правовим захистом певних об'єктів від посягань, що спричиняють шкоду або загрожують спричиненням шкоди. Вона охоплює поняття «благо», «корисність», може вживатись як синонім понять «добро», «важливість», «необхідність» та протилежна поняттям «зло», «шкода». Цінності характеризують об'єкти правової охорони. Вони можуть виражатись в матеріальних і нематеріальних величинах. Від них залежить визнання законодавцем важливості об'єкта і обрання виду та ступеня його правового захисту.

Вбачається, що категорія «цінність» є найбільш універсальною для визначення безпосереднього об'єкта злочину. Через неї можна характеризувати властивості об'єкта та його значення, а також обґрунтувати встановлення правового припису про заборону діянь, що посягають на нього, та покарання за таке посягання, метою якого є запобігання можливому спричиненню шкоди, що може виражатись у зменшенні або знищенні цінності об'єкта кримінально-правової охорони. Для визнання категорії «цінність» універсальною ознакою будь-якого об'єкта правового регулювання є й конституційне підґрунтя. Відповідно до ст. 3 Конституції України, «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [8, с. 8].

Цінність, відповідно до визначення, що подається у Великому тлумачному словнику сучасної української мови, – це: 1) виражена в грошах вартість чогось; ціна; 2) те, що має певну матеріальну або духовну вартість; 3) важливість, значущість чогось [9, с. 1588].

У зв'язку з різноманітністю структури суспільства та його систем цінностей, єдиних критеріїв оцінки усіма та усіх матеріальних, фізичних або духовних цінностей не існує і навряд чи вони можливі у недалекому майбутньому. А тому законодавець визначає соціальні цінності керуючись критеріями, які сприймаються більшою частиною суспільства, їх називають загальноновизнаними, або тими, які, на його думку, відповідають інтересам суспільства. Система соціальних цінностей, які охороняються законом про кримінальну відповідальність, є загальним об'єктом кримінально-правової охорони, який охоплює сукупність цінностей у сфері життєдіяльності суспільства і держави, визнаних законодавцем важливими, значущими для них, і за посягання на які, що спричиняють істотну шкоду або створюють реальну загрозу її настання, а тому становлять суспільну небезпеку, встановлено кримінальну відповідальність. Певна частка суспільства або його окремі представники можуть не поділяти точку зору законодавця повністю або частково, але всі вони мусять підкорятися його волі та оцінці явищ і процесів, що відбуваються в суспільстві й передбачаються у майбутньому, виражених у законі про кримінальну відповідальність, який, як і саме суспільство, має історично мінливий характер.

Прихильники теорії об'єкта як правового блага мають рацію, коли йдеться про злочини, які посягають на життя, здоров'я та недоторканність людини, майнові права фізичних і юридичних осіб, навколишнє середовище, різні матеріальні і нематеріальні цінності чи блага. Але нерідко суспільні відносини, що склалися в суспільстві та державі, особливо з приводу так званих нематеріальних предметів суспільних відносин, врегульованих нормами права, а також звичаєвих (влада, виборче право, статеві стосунки, виховання, взаємовідносини між юридичними та фізичними особами тощо), самі виступають як блага, суспільні цінності (суспільні надбання), являючись умовами забезпечення існування та реалізації інших, у тому числі і матеріальних, правових благ або цінностей. До них можна віднести конституційний устрій України, забезпечення миру і безпеки людства, громадський порядок і громадську безпеку. Вказані поняття слід розглядати як установлену систему звичаєвих та унормованих суспільних цінностей, охоронюваних нормами Кримінального кодексу, що гарантують суспільству в цілому, а також будь-якій окремій особі, можливість реалізації своїх прав та законних інтересів. У цьому розумінні суспільні відносини, як і матеріальні та фізичні цінності, поки не встановлено їх конкретний зміст, можуть визнаватися абстрактними. Але будь-який злочин посягає на конкретні цінності – багатогранні зв'язки, що виникають між їх учасниками у процесі економічного, соціального, політичного, культурного життя та діяльності, а також конкретні матеріальні, моральні та фізичні цінності конкретних осіб тощо. Тому злочинні посягання на громадський порядок, громадську безпеку, конституційний устрій України, мир і безпеку людства слід вважати посяганням на соціальні цінності, встановлені в суспільстві і державі з метою забезпечення прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, захисту держави і суспільства, навколишнього середовища. У даному випадку маємо охоронювані законом суспільні від-

носини, що самі по собі виступають суспільною цінністю як один із різновидів цінностей, які можуть виступати об'єктом злочину.

Жвавість ведення наукової дискусії щодо об'єкта злочину, яка на сьогодні притаманна криміналістам, зумовлена кардинальними соціально-політичними змінами на теренах бувшого СРСР, України зокрема, та втраченою панівною статусу теорією, що розглядає об'єкт злочину через сферу суспільних відносин. Безумовно, що така дискусія є прогресивною для науки кримінального права. Вона сприяє науковому, об'єктивному визначенню та обґрунтуванню поняття «об'єкт злочину», що визнається усіма вченими наріжним каменем науки кримінального права. Але затягування цієї дискусії може мати й негативні наслідки через відсутність єдиного визначення поняття «об'єкт злочину» і його розуміння у правозастосовній діяльності, що, з огляду на його значення для кримінального права, як галузі права, так і для його практичного застосування, створюватиме додаткові проблеми. Вагомий внесок у вирішення цього питання міг би внести законодавець шляхом визначення об'єкта кримінально-правової охорони (злочину) безпосередньо в законі про кримінальну відповідальність.

Вбачається, що в теорії про об'єкт злочину доцільно відмовитися від протиставлення понять “суспільні відносини”, “правове благо”, “цінності”, “сфера життєдіяльності людей”, кожне з яких, на погляд їх прихильників, є найбільш універсальним і правильним, здатним охопити будь-які об'єкти кримінально-правового захисту, і перейти до системного підходу при його вивченні. Наприклад, досліджувати об'єкт кримінально-правової охорони (злочину) як систему взаємопов'язаних між собою та існуючих у реальній дійсності явищ, речей і відносин, що становлять соціальну цінність, за посягання на які кримінальним законом встановлено кримінальну відповідальність. Усунення протиріч у визначеннях поняття «об'єкт злочину», сформульованих представниками різних наукових поглядів, вбачається можливим через пошук їх спільних ознак, а також відмінностей та взаємозв'язків, що взаємодоповнюють одне одного, формулювання нової гнучкої загальної категорії, здатної найбільш раціонально і повно охопити об'єкт злочину, відповідати йому незалежно від соціально-політичних та економічних змін у суспільстві.

Формування спільної точки зору про те, що об'єктами злочинів є і суспільні відносини, і соціальні блага, і цінності та інші сфери життєдіяльності людей, що становлять соціальну цінність і взяті під охорону за допомогою норм Кримінального кодексу, на сьогодні є вже помітним у науці кримінального права [10, с. 10; 11, с. 36–37]. А тому законодавче визначення об'єкта злочину відображало б його розуміння законодавцем і сприяло б одноманітному його розумінню усіма учасниками кримінально-правових відносин, а також подальшому розвитку науки, удосконаленню самого законодавства. Ключовими поняттями, через які доцільно формулювати поняття «об'єкт злочину», вбачаються: «соціальні цінності», «шкода» та «суспільна небезпечність». Наприклад: «об'єктом кримінально-правової охорони (злочину) є соціальні цінності, за суспільно небезпечні посягання на які законом встановлена кримінальна відповідальність». А

також: «Суспільно небезпечним посяганням є протиправне діяння, що спричиняє істотну шкоду або загрожує такою шкодою об'єкту кримінально-правової охорони (злочину)».

Для визначення переліку об'єктів, що перебувають під охороною закону про кримінальну відповідальність, злочинних діянь, а також видів шкоди, від настання або загрози якої охороняє закон, необхідно провести аналіз норм його Особливої частини. Для встановлення ж того, як держава в особі законодавця оцінює їх суспільну небезпечність, необхідно проаналізувати санкції статей. Це надасть можливість не тільки отримати відповіді на поставлені питання, а й сформулювати висновки щодо наявності закономірностей, тенденцій, прогалин чи інших недоліків закону про кримінальну відповідальність, а також напрямків та способів їх усунення.

Отже, визначальними факторами, що впливають на вибір об'єкта правового захисту, є його соціальна цінність, а також характер і ступінь суспільної небезпеки у вигляді шкоди, що заподіюється або загрожує об'єкту в результаті протиправного посягання, і від настання якої законодавець прагне його захистити.

Поряд з розумінням суспільної небезпечності злочину як явища реальної дійсності, матеріалізованого у певних негативних змінах – матеріальної ознаки злочину, з метою повного і всебічного дослідження вбачається за необхідне розглядати суспільну небезпечність і з точки зору її суб'єктивного сприйняття учасниками правовідносин, що виникають у зв'язку із вчиненням злочину.

Але це питання виходить за рамки цієї статті.

Висновки. Суспільна небезпечність є об'єктивною матеріальною ознакою злочину і, безумовно, однією з найважливіших ознак, що характеризує злочинне діяння, а також головним критерієм визначення його тяжкості, а також покарання, яке може призначатися за його вчинення. Вона є ознакою злочину у кримінальних кодексах усіх країнах світу. Суспільна небезпечність будь-якого явища реальної дійсності, у тому числі й злочину, може виражатися у двох формах: фактичному спричиненні певним цінностям негативних наслідків у вигляді фізичної, матеріальної, моральної чи соціально-політичної шкоди або у створенні реальної загрози спричинення таких негативних наслідків. Її характер і ступінь визначаються співвідношенням цінностей, яким посяганням заподіюється шкода або створюється реальна загроза заподіяння шкоди, а також видом та розміром такої шкоди. Тобто поняття «суспільна небезпечність» є категорією оцінювальною, а тому визначення переліку обставин, що впливають на виникнення суспільної небезпечності, її характер і ступінь, визначення ступеня впливу на неї кожної з обставин та їх сукупності постає як найважливіша з умов реформування кримінального законодавства, яке мусить відповідати вимогам сучасного розвитку держави і суспільства та слугувати вирішенню завдань сьогодення та у перспективі.

Бібліографічні посилання

1. Козлов А.П. Понятие преступления. – СПб., 2004.
2. Хавронюк М.І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблема гармонізації: монографія. – К., 2006.
3. Матишевський П.С. Кримінальне право України: Загальна частина: підруч. – К., 2001.
4. Матишевський П.С. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за ред. С.С. Яценка. – К., 2002.
5. Кривоченко Л.М. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – 4-те вид., перероб. і доп. – Х., 2010.
6. Прохоров В.С. Преступление и ответственность / В.С. Прохоров. – Л., 1984.
7. Романов А.К. Правовая система Англии: учебное пособие. – М., 2000.
8. Конституція України. – Донецьк, 1997.
9. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.: Ірпінь, 2007.
10. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / за заг. ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К., 2001.
11. Шульга А.М. Кримінальне право України: основні питання та відповіді / А.М. Шульга, В.І. Павліковський. – Х., 2006.

Дячкин А. П. Общественная опасность преступления – признак объективный. Исследованы понятия «объект преступления», «социальные ценности», «общественная опасность», их признаки и влияние на степень общественной опасности преступления. Предложено авторское определение объекта преступления и направления дальнейших исследований понятия преступления и его общественной опасности.

Ключевые слова: объект преступления, социальные ценности, вред, общественная опасность, характер и степень общественной опасности.

Dyachkin A. P. Public danger of a crime is an objective sign. The author has studied concepts "target of the crime", "social values", "public danger", their signs and impact on social danger of a crime. The author has determined the object of the crime and future directions of research the crime and the social danger of the crime. It is noted that social insecurity is the objective material basis of crime and certainly one of the most important features that describes the criminal act, as well as the main criterion for determining its gravity, and punishment that may be imposed for its commission. It is a sign of a crime in the criminal codes of all countries.

Social danger of any phenomenon of reality, including crime, can be expressed in two forms: actual causing to values some negative consequences in the form of physical, financial, moral or social and political harm or making a real threat of causing such adverse effects. Its nature and extent are determined by the ratio of values to which the infringement causes damage or makes a real threat of injury, and the type and size of such damage. That is, the concept of "social dangerousness" is a category of the determination, and therefore the determination the list of circumstances that influence the emergence of social danger, its nature and extent, determine the degree of influence of each of its circumstances and their combination is presented as the most important of the reformation of the criminal law, which must meet the requirements of the modern state and society and serve the tasks of today and in the future.

Keywords: object of the crime, social values, harm, public danger, the nature and degree of social danger.

Надійшла до редакції 23.09.2013